

O svěřenském fondu a jeho neohýbání ve světle jiných právních struktur

Vít Lederer*

Abstrakt: V české právní nauce i praxi se objevuje tendence asociovat svěřenský fond s fundačními strukturami a při výkladu otázek týkajících se fungování svěřenského fondu se obracet k pravidlům občanského zákoníku použitelným pro nadace a nadační fondy. Jako jeden z argumentů, který má podpořit tento výkladový přístup, bývá uváděno, že český zákonodárce sice převzal text vzorové quebecké úpravy fiducie, ale svěřenský fond upravil na odlišném koncepčním základě. Český a quebecký občanský zákoník jsou ve skutečnosti kodexy ovládané totožnými ideovými a systémovými principy. Koncept „nezávislého vlastnictví“ je s ohledem na právní tradici a způsob právního myšlení neobvyklý nejen v českém soukromém právu. Jeho zavedení bylo radikální novinkou také pro quebecké právo, které sleduje stejné základní paradigma, že jmění je spojeno s osobou jako subjektem práva a je zásadně nerozdělitelné. V kontextu srovnávacích úvah o podobnostech, respektive rozdílech mezi českým svěřenským fondem a quebeckým modelem trustu, je především nutné odmítnout jako zavádějící tvrzení, že quebecká fiducie je nástrojem principiálně smluvního charakteru.

Klíčová slova: svěřenský fond, fiducie, oddělené a nezávislé vlastnictví, práva bez subjektu, fundace

Úvodní poznámky

Téma svěřenského fondu nadále silně rezonuje českou právníckou obcí. Přestože už uběhla určitá doba od chvíle, kdy se tento fenomén stal součástí našeho právního řádu, koncept „odděleného a nezávislého vlastnictví vyčleněného majetku“, zakotvený v § 1448 odst. 2 občanského zákoníku (dále „o. z.“), přináší řadu teoretických otázek a v praxi s nimi spojené aplikační nejasnosti. Svěřenský fond jako právní institut není snadné definovat, a proto se ani zákon o jeho definici nepokouší. Přinejmenším se však již prosadil názor, potvrzený i rozhodovací praxí českých soudů,¹ že svěřenský fond není právníckou osobou.²

Jisté také je že světybný Lepaulleův koncept bezsubjektového vlastnictví zná v současné době dále už jen občanský zákoník používaný v kanadské provincii Quebec (dále také jen „CCQ“), odkud byl do naší právní úpravy importován. Jméno francouzského právního komparatisty Lepaullea, který je považován za otce quebecké verze trustu, bývá v naší odborné literatuře zabývající se svěřenským fondem nezdědky skloňováno. A v zásadě nejsou vyjadřovány ani pochybnosti o tom, že právní technika „přivlastnění“ majetku k účelu, která formuje autonomní jmění a tvoří základní konstrukční prvek quebecké fiducie, dala podobu i našemu svěřenskému fondu.

Na druhé straně se nelze ubránit dojmu, že význam quebecké předlohy a zkušenosti je některými českými autory úmyslně vytěsňován ve snaze nasměrovat svěřenský fond do blízké paralely se zaužívaným a familiárním konstruktem právnícké osoby, a tedy do

* JUDr. Vít Lederer, Ph.D., odborný asistent, katedra občanského práva, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: lederer@prf.cuni.cz. Příspěvek je publikačním výstupem v rámci programu *Cooperatio* na Univerzitě Karlově, vědní oblasti *Law*.

¹ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2024, sp. zn. 24 Cdo 1754/2022, bod 22.

² K bližšímu vysvětlení, proč svěřenský fond není právníckou osobou, viz LEDERER, V. Nezávislé vlastnictví jako zvláštní paradigma v quebeckém a českém právu. *Bulletin advokacie*. 2022, č. 12, s. 30 an.

míst, kde podle rozhodnutí českého zákonodárce být nemá. Již poměrně záhy po přijetí občanského zákoníku se vyvojily závěry o rozdílném koncepčním zázemí a ukotvení vzorové quebecké úpravy³ a postupně se v části právní teorie rozvinula názorová představa o příbuzenském sepětí svěřenského fondu s fundacemi.

Tím byl quebecký model, aniž by byl podrobněji analyzován, prakticky odložen stranou a ve vztahu k řešení právních otázek spojených se svěřenským fondem se začaly prosazovat alternativní výkladové přístupy, opřené paradoxně o exkurz k úpravám cizorodých a s naším svěřenským fondem nesourodých právních struktur.

Česká právní úprava svěřenského fondu, která z velké části kopíruje ustanovení quebeckého občanského zákoníku o fiducii, je jedinečná. Nedává příliš smysl ji prezentovat a interpretovat na pozadí právních úprav, které jsou naší právní tradici sice bližší než smíšený právní systém Quebecu, avšak při právní transplantaci *trustu common law* se buď inspirovaly technikami fiduciárního uspořádání typicky používanými v kontinentální Evropě, anebo se rozhodly kodifikovat pravou techniku anglického *trustu*, jak je tomu v lichtenštejnském právu.⁴

Autoři zastávající tezi, že fundace a svěřenské fondy mají srovnatelné koncepční a funkční nastavení, podle mého soudu nedůvodně přehlíží jejich zásadní odlišnosti, které rozhodně nemají jen doktrinální povahu. Ačkoli se také důrazně staví proti názoru, že svěřenský fond je právnickou osobou, a jako jistý obhajují fakt, že české soukromé právo připouští podle quebeckého vzoru existenci „autonomního jmění“, tuto klíčovou debatu o právní (ne)subjektivitě svěřenského fondu vzápětí negují, když jí přisuzují pouze akademický rozměr a mizivý praktický význam.⁵

I když nepopírají, že ve shodě s quebeckou předlohou byl do českého práva přenesen revoluční koncept vyčleněného majetku, k němuž nikdo nemá vlastnická práva, ve svých úvahách zároveň vyzývají k nepřeceňování významu, který je připisován právní osobnosti, čímž v podstatě celý převzatý koncept nezávislého vlastnictví devalvují a v rozporu s přijatým legislativním řešením svěřenský fond dekonstruují a uměle zatlačují pod vliv fundačního práva.

Ve směřování institutu svěřenského fondu s právem fundací spatřuji jeho odklánění od jeho opravdové právní povahy.⁶ Při analogickém uplatňování pravidel fundačního práva na svěřenské fondy hrozí nebezpečí, že dojde k denaturaci svěřenského fondu a že cíl zákonodárce integrovat do naší právní úpravy funkční ekvivalent *trustu* bude znehodnocen. Svěřenský fond byl do českého právního řádu zaveden po vzoru fiducie quebeckého práva jako zcela unikátní institut s relativně komplexní a na míru ušitou právní úpravou a se sobě vlastními výkladovými principy a pravidly fungování, který je v občanském zákoníku jak systematicky, tak konceptuálně oddělen od jiných institutů.

³ Viz HAVEL, B. – PIHERA, V. *Trust, fiducie, treuhand v Evropě a svěřenství v České republice*. Národní zpráva za Českou republiku. In: TICHÝ, L. – RONOVSÁ, K. – KOCÍ, M. (eds.). *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014, s. 54.

⁴ K povaze lichtenštejnského *trustu* viz SCHURR, F. A. *Lichtenštejnské treuhänderschaft jako příklad fungujícího režimu trustu v oblasti kontinentálního práva*. In: *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*, 2014, s. 155.

⁵ Srov. RONOVSÁ, K. – PIHERA, V. *Nástroje správy rodinného majetku v novém soukromém právu*. In: *Pocta Jiřímu Spáčilovi*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 285.

⁶ K odmítnutí „korporativizace“ či „fundacializace“ institutu svěřenského fondu viz také KOCÍ, M. *Svěřenské fondy: Teorie tranzitivního vlastnictví jako léčba zvláštní formy Münchhausanova syndromu v zastoupení*. *Právní rozhledy*. 2022, č. 22, s. 785.

Cílem následujícího příspěvku je jednak vysvětlit, že česká i quebecká úprava svěřenského fondu, respektive fiducie je zasazena do stejného ideového a koncepčního rámce, jednak také ale ukázat, že v obou dvou kodexech koncept nezávislého vlastnictví shodně naráží do jistých axiomatických principů prostupujících soukromým právem, které jsou projevem jeho tradičně dominujícího subjektivistického charakteru.

Také české právo stojí nepochybně na klasickém principu, že jmění je spojeno s osobou a že každá osoba má jedno jmění, které zásadně nemůže být rozděleno. Potud jsou si oba komparované systémy rovny a navzdory rozdílným historickým právním kořenům, geografickým faktorům a externím vlivům, které je formovaly, si v tomto ohledu nejsou nic dlužny. Rovněž zmínka o významu „středoevropského“ pojetí jednotného vlastnictví⁷ je z hlediska nalézání možných rozdílů mezi českým a quebeckým občanským zákoníkem zcela bezpředmětná.

V rámci předkládané argumentace je mou snahou zejména upozornit na to, že dovozování analogických souvztažností mezi svěřenským fondem a fundacemi v českém občanském zákoníku je nežádoucí tendencí, která není odůvodněná vzhledem k potřebě zachovat povahu svěřenského fondu jako fundamentálního právního institutu. Není ospravedlnitelná sdílením nesprávných poznatků týkajících se převzaté quebecké právní úpravy, ani paušalizujícími závěry o ohýbání transponovaného konceptu pod tíhou kulturní tradice přijímajícího organismu.⁸

1. Quebecký model – obecná východiska transponované právní úpravy

Snaha prolnout svěřenský fond se strukturami fundačního typu upravenými v části první občanského zákoníku v rámci práva osob se rozchází s rozhodnutím zákonodárce inkorporovat do českého právního řádu techniku, která se „*jevila jako nejvhodnější řešení*“⁹ a jinde se osvědčila jako ideální způsob pro přizpůsobení myšlenky tradičního institutu trustu požadavkům kontinentálního práva.

Nesporným faktem je, že vzorovou předlohou pro svěřenský fond byla právní úprava fiducie obsažená v platném quebeckém občanském zákoníku, který taktéž – avšak o mnoho let dříve než český občanský zákoník – prošel významnou legislativní reformou.¹⁰ Právě fiducie stála v popředí revizních prací na nové kodifikaci občanského práva v Quebecu, které byly vedeny záměrem objasnit její právní povahu a ukončit spory týkající se otázky, kdo je vlastníkem majetku ve fiducii.¹¹

V této souvislosti dodejme, že i v quebecké úpravě je vlastnické právo tradičně pojímáno jako co možná nejširší moc nad věcí (*pleina in re potestas*),¹² tedy tak, jak k němu

⁷ HAVEL, B. Právní osobnost (právní subjektivita) svěřenského fondu ve světle českého občanského zákoníku. In: *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*, s. 205.

⁸ Srov. RONOVSÁ, K. – PIHERA, V. *Nástroje správy rodinného majetku v novém soukromém právu*, s. 286.

⁹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 592.

¹⁰ Viz platný quebecký občanský zákoník (Code civil du Québec, L.Q. 1991, c. 64 / Civil Code of Québec, S.Q. 1991, c. 64), přijatý v prosinci roku 1991. V účinnost vstoupil 1. ledna 1994.

¹¹ „Cet article met fin à la controverse doctrinale et jurisprudentielle quant au sort du droit de propriété des biens transférés en fiducie.“ QUÉBEC (PROVINCE). MINISTÈRE DE LA JUSTICE. *Code civil du Québec, Commentaires du ministre de la justice et Loi sur l'application de la réforme du Code civil du Québec (extraits)*. Montréal, Québec: Les Publications DACFO inc., 1993, s. 418.

¹² NORMAND, S. *Introduction au droit des biens*. 2e édition. Montreal, Québec: Wilson & Lafleur, 2014, s. 84 a 87.

přistupuje český občanský zákoník (srov. § 1012 o. z.). Bylo již vysvětleno,¹³ že kontinentální dogma o unitárním vlastnickém právu není v quebeckém občanském zákoníku narušeno ani v čl. 2 al. 2, ani v čl. 915 CCQ, protože v příslušných člancích se nijak nemluví o podstatě vlastnického práva, natož o tom, že vlastnické právo může být rozděleno.

Idea duality vlastnictví známá v common law nebyla nikdy kompatibilní s quebeckým právem.¹⁴ I po rekodifikaci, která v roce 1991 zavedla koncept majetku bez vlastníka, nikoli však bez pána, zná quebecký občanský zákoník, stejně jako český, nadále jediné vlastnické právo pojímané jako nejkompletnější a nejširší možné věcné právo („*le droit de propriété constitue le droit réel le plus complet*“).¹⁵ Je nutné připomenout, že navzdory bezprostřednímu a nevyhnutelnému působení *common law* na právní systém Quebecu si majetkové právo v této oblasti udrželo svůj kontinentální ráz. Je vystavěno na římsko-právních základech¹⁶ a potud se slučuje s naší právní tradicí a s naším chápáním práva.

Skutečnost, že je quebecká fiducie zasazena do systému, který se řadí k tzv. smíšeným právním řádům, proto nebrání její implementaci do českého právního systému a není důvodem, proč by měl být převzatý novátorský koncept v jeho ryzí podobě *a priori* odmítán a násilně překrucován. Mnohaletý právní vývoj v jurisdikci, která má jedinečnou zkušenost s objevováním optimálního nástroje, jenž by dokázal uspokojit naléhavou poptávku po nalezení plně funkčního ekvivalentu trustu, ale zároveň by odpovídal kontinentálním právním principům, byly českému zákonodárci naopak nejlepší inspirací, aby obohatil občanský zákoník o zcela nový fenomén a učinil z něj v celoevropském měřítku právní unikát.

Český svěřenský fond tak v zásadě kopíruje model, který má kontinentální základ, ale zároveň nenásleduje přístup obvyklý v kontinentální Evropě při recepci anglického trustu, spočívající v moderní adaptaci římskoprávního institutu fiducia.¹⁷ Jak bude dále podrobněji vysvětleno, quebecká fiducie není anglosaským trustem, ale není ani fiducií podle francouzského práva. Jakkoli bylo quebecké právo ovlivněno působením francouzské právní tradice a francouzským právním myšlením, quebecká fiducie není francouzskou fiducií.

V kontextu představ jiných autorů o přiblížení českého svěřenského fondu k právníkům osobám, zejména fundacím, je tudíž nutné korigovat jejich tvrzení, že quebecká fiducie je nástrojem principiálně smluvního – a tedy v porovnání s naším svěřenským fondem rozdílného – charakteru.¹⁸

Zjevným omezením, s nímž se potýká a tuzemská právní nauka a praxe, je ztížená dostupnost zdrojů quebecké literatury. Tento handicap je však pouze relativní a rozhodně se nesmí stát důvodem či přímo záminkou k deformování skutečné podstaty svěřenského fondu, který byl do českého občanského zákoníku po vzoru quebecké předlohy zaveden jako zcela výjimečný právní institut. Nalezení místa svěřenského fondu v širším kontextu českého soukromoprávního rámce musí na prvním místě předcházet opravdové poznání

¹³ LEDERER, V. *Nezávislé vlastnictví jako zvláštní paradigma v quebeckém a českém právu*, s. 31.

¹⁴ GRAHAM, P. E. Some Peculiarities of the Trusts in Quebec. *La Revue du Barreau*. 1962, Vol. 22, s. 142.

¹⁵ *Anglo Pacific Group, p.l.c. c. Ernst & Young inc.*, J.E. 2013-1467, [2013] R.J.Q. 1264, odst. 41.

¹⁶ NORMAND, S. *Introduction au droit des biens*, s. 7.

¹⁷ CUMYN, M. C. La fiducie du Québec, un modèle imitable? In: TIRARD, J.-M. (dir.). *Trust et fiducie: concurrents ou complémentés?* Actes du colloque tenu à Paris les 13 et 14 juin 2007. Genève: Editions Academy & Finance SA, 2009, s. 85.

¹⁸ Srov. RONOVSÁ, K. – PIHERA, V. *Nástroje správy rodinného majetku v novém soukromém právu*, s. 286.

transponovaného quebeckého modelu, nikoli jeho záměrné přehlížení a odmítání s poukazem na působení síly zdejších historických právních kořenů a vlivu rakouské právní tradice.

Především považuji za důležité vymezit se proti automatickému zařazování svěřenského fondu do jednodílné a blíže nespecifikované kategorie trustových a nadačních struktur a naopak vyzdvihnout unikátnost konceptu autonomního jmění (*patrimoine d'affectation*), který se stal jak v Quebecu, tak posléze i u nás ideovým a právně-technickým základem nového institutu.

Přitom jedině s využitím relevantních quebeckých doktrinárních pramenů lze dosáhnout objektivního a hlubšího srovnání principů, na kterých je zorganizováno quebecké, respektive české právo, a s tím i související zohlednění motivů a důsledků kodifikace odděleného a nezávislého vlastnictví v systémech založených shodně na primární úloze subjektu práva a na klasické teorii spojení vlastníka s majetkem.

2. Svěřenský fond jako právní uspořádání věcněprávního charakteru

Svěřenský fond evidentně nemá být právnickou osobou, protože zákonodárce svěřenský fond jako právnickou osobu, a to ani za použití právní fikce,¹⁹ neuznal, nýbrž ve shodě se vzorovou quebeckou úpravou ho od právnických osob po právně-technické stránce i v systematické občanského zákoníku viditelně vzdálil.

Použití výrazu „fond“ v názvu institutu, v němž se promítá transpozice quebecké formy trustu, by v nás nemělo evokovat pocit, že svěřenský fond je entitou, kterou je namístě asociovat s právnickými osobami. I ze zvláštních právních předpisů je zřejmé, že na svěřenský fond je třeba pohlížet jako na právní uspořádání [§ 2 písm. b) zákona o evidenci skutečných majitelů (dále „z. e. s. m.“)],²⁰ jehož vytvoření s sebou nese zvláštní věcněprávní následky. Proto také je svěřenský fond, nikoli náhodně, zařazen do úpravy absolutních majetkových práv do části třetí občanského zákoníku.

Tímto zvláštním věcněprávním důsledkem je vznik odděleného a nezávislého vlastnictví majetku vyčleněného z vlastnictví zakladatele, jakož i dalšího majetku ve svěřenském fondu (§ 1448 odst. 2 o. z.). Zakládá se určitý věcněprávní stav, který působí vůči všem osobám, podobně jako když dochází k převedení věci do vlastnictví jiného nebo když se zřizuje jiné věcné právo ve prospěch určité osoby odlišné od vlastníka. V případě vzniku svěřenského fondu mají však nastalé věcněprávní následky účinky skutečně vůči úplně každému, tedy i vůči zakladateli, svěřenskému správci a obmyšlenému. Z konceptu autonomního vlastnictví plyne, že ani jednomu z nich nesvědčí k majetku ve svěřenském fondu postavení vlastníka ani jiné věcné právo (srov. § 1448 odst. 3 o. z.).

Třebaže se na první pohled může zdát, že svěřenský fond a fundace jsou podobnými právními strukturami, které spojuje shodný znak vyčlenění majetku pro určitý účel, jde ve skutečnosti o dvě různé právní formy, ve kterých se „vyčleňovací“ záměr zakladatele může realizovat. Vytvoření svěřenského fondu není statusovým, ale je věcněprávním následkem, který je do značné míry srovnatelný se situací zřízení majetku, tedy s převodem vlastnického práva na nového nabyvatele.

¹⁹ Odlišovat je třeba přístup ke svěřenskému fondu ve veřejném právu (srov. § 1 odst. 1 o. z.), kde se pro účely některých zvláštních zákonů (účely daňové, účetní, evidenční) na svěřenský fond pohlíží jako na osobu.

²⁰ Zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů.

Vzniká-li svěřenský fond pořízením pro případ smrti, pak takto vytvořené právní uspořádání velice nápadně připomíná zřízení svěřenského nástupnictví. Podobá se mu právě svou strukturou, kdy určitá osoba drží a spravuje majetek pro jiného. Právní postavení správce svěřenského fondu a předního dědice v rámci fideikomisární substituce je podobné v tom, že jak svěřenskému správci, tak přednímu dědici náleží výlučný výkon vlastnických práv, nikoli však v plném, ale v omezeném rozsahu. Svěřenský správce formálně sice není vlastníkem, ale *de facto* stojí na místě, na kterém by jinak stál vlastník, kdyby pro dosažení účelu svěřenského fondu nebylo nutné izolovat benefičiální složku vlastnického práva od jeho dalších složek. Z faktického pohledu by se dalo i svěřenského správce označit za omezeného vlastníka.

Odmítnout je třeba názor, že požadavek na vydání statutu a dodatečné zavedení evidence svěřenských fondů jsou „ingrediencemi“, které posunuly český svěřenský fond blíže k fundacím, respektive právníckým osobám.²¹ Přijetí novely občanského zákoníku v roce 2016 nebylo ničím jiným než reakcí na zvyšující se poptávku po zajištění transparentnosti vlastnických vztahů, artikulovanou přijetím v té době nové evropské legislativy na poli boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.²² Z hlediska koncepčního toto opatření zákonodárce svěřenský fond nikam neposunulo a nic nenaspěje tomu, že by to mělo být jeho záměrem.

Zajímavostí je, že i v Quebecu některé fiducie podléhají zápisu do veřejné evidence,²³ ačkoli nejsou právníckými osobami a není s nimi tak ani zacházeno, a přestože i na quebeckou fiducii se pro účely některých zvláštních veřejnoprávních zákonů hledí tak, jako kdyby byla právníckou osobou.²⁴

Svěřenský fond nemůže být podle platné právní úpravy chápán ani jako nový subjekt práva neboli jakýsi třetí druh subjektu práv a povinností („*un nouveau sujet de droit*“),²⁵ neboť český občanský zákoník výslovně potvrzuje, že osoba je buď fyzická, anebo právnícká (§ 18 o. z.), přičemž pouze osoba je způsobilá mít práva a pouze osobě mohou být ukládány povinnosti (§ 17 odst. 1 o. z.).

Věta, podle níž práva a povinnosti mohou náležet jen osobě, má zcela jasně odvrátit možné spekulace nad tím, zda svěřenský fond je či není nadán právní subjektivitou. Zároveň ovšem otevírá jiné problémy, na které dost možná nebylo při transpozici ojedinělé formy *trust-like* struktury z quebecké právní úpravy pamatováno. Nezodpovídá totiž zřetelně klíčovou otázku, zda také český občanský zákoník – podle quebeckého vzoru – připouští, aby určitá práva existovala tak, aniž by někomu patřila jako jeho vlastní subjektivní práva.²⁶

²¹ Srov. RONOVSÁ, K. – PIHERA, V. *Nástroje správy rodinného majetku v novém soukromém právu*, s. 286.

²² Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony. II. Zvláštní část. K bodu 8 až 10: (§ 1451).

²³ Registrační povinnost se podle zvláštního zákona týká fiducií zřízených za účelem provozování obchodního závodu (*les fiducies qui exploitent une entreprise à caractère commercial*). K tomu srov. Loi sur la publicité légale des entreprises, L.R.Q., c. P-44.1. (art. 21).

²⁴ MACDONALD, R. A. The Security Trust: Origins, Principles and Perspectives. In: *Conférence Meredith. Les sociétés, les fiducies et les entités hybrides en droit commercial contemporain*. Montréal, Cowansville: Éditions Yvon Blais, 1997, s. 190–191. Viz také např. *Le Buis c. Québec (Sous-ministre du Revenu)*, 2005 CanLII 34638 (QC CQ), odst. 35.

²⁵ K pojetí quebecké fiducie jako nového subjektu práva viz CUMYN, M. C. La fiducie, un nouveau sujet de droit? In: CAPARROS, E. a kol. *Mélanges Ernest Caparros*. Montréal: Wilson & Lafleur, 2002, s. 131 an.

²⁶ Srov. POPOVICI, A. Trust in Quebec and Czech Law: Autonomous Patrimonies. *European Review of Private Law*. 2016, Vol. 24, No. 6, s. 949.

3. Povaha vlastnických práv k věcem ve svěřenském fondu

Z hlediska posouzení, nakolik se český koncept svěřenského fondu shoduje s quebeckým modelem trustu, je důležité se vypořádat se sdělením zákonodárce obsaženým v § 17 o. z., které na první pohled naznačuje, že práva a povinnosti jsou vždy subjektivní a nikdy nemohou být autonomními právy a autonomními povinnostmi. Pokud by tomu tak opravdu bylo, nemohl by se prosadit již víceméně ustálený závěr, ke kterému se kloní i české soudy, že majetek ve svěřenském fondu je majetkem bez vlastníka, a nebylo by možné dovozovat, že svěřenský fond tvoří podle quebeckého vzoru autonomní vlastnictví, respektive jmění.

Jakoby se náš zákonodárce až příliš soustředil na to, aby zdůraznil, že svěřenský fond nemá právní osobnost, když nakonec opomněl jasně vysvětlit, v čem spočívá podstata nezávislého vlastnictví a jakou povahu mají práva a povinnosti týkající se majetku ve svěřenském fondu. A jakoby se i česká právní teorie a judikatura spokojila s prostým závěrem, že svěřenský fond není právnickou osobou, že je entitou bez právní subjektivity a že ho tvoří autonomní vlastnictví vyčleněného majetku.²⁷

Připustíme-li ovšem, že majetek ve svěřenském fondu je autonomním majetkem bez vlastníka, že nikomu nepatří a přitom není věcí ničí, pak je nutné se přenést přes § 17 o. z., ze kterého plyne, že každé právo a každá povinnost se vždy přičítá nějaké osobě. Je nasnadě použít zdánlivě jednoduchý argument, že pokud subjektem práv k majetku ve svěřenském fondu nemůže být sám svěřenský fond, nezbyvá jiné vysvětlení než to, že tato práva náleží svěřenskému správci.

Aplikovatelnost § 17 odst. 2 o. z. na svěřenské fondy již potvrdil Nejvyšší soud, příležitost k vysvětlení povahy vlastnických práv k majetku ve svěřenském fondu však nevyužil. Ve svém rozhodnutí²⁸ se opřel o komentářovou literaturu, která poskytuje jen velmi kostrbaté zdůvodnění, že „*oprávnění a povinnosti týkající se majetku ve svěřenském fondu jsou fakticky rozděleny mezi samotný majetek ve svěřenském fondu, svěřenský fond, svěřenského správce, případně další osoby*“.²⁹

Je tedy možné tvrdit, že vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu jsou tzv. bezsubjektovými právy (*droits sans sujet / rights without holders*), tj. přesně takovými, jakými je vybaven quebecký trust?³⁰ A pokud ano, lze jejich přítomnost smysluplně obhájit ve světle § 17 o. z.? Nenasvědčuje znění této základní normy spíše tomu, že jsou subjektivními vlastnickými právy svěřenského správce, pakliže tedy tvrdíme, že tato práva svěřenskému správci podle povahy právního případu náleží, a proto se mu přičítají?

Hovoříme-li v této souvislosti o „bezsubjektivních“ právech, nelze se ztotožnit s výkladem, že režim autonomního vlastnictví je pouze jedním z dalších příkladů existence práv bez subjektu, jako je tomu například v případě práv nascitura nebo v případě historického konceptu tzv. ležící pozůstalosti.³¹ Zatímco zmíněné instituty jsou založeny na určité, zákonem stanovené fikci existence subjektu, který je držitelem svých práv, koncept

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2024, sp. zn. 24 Cdo 1754/2022, bod 21.

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1007/2022, bod 24.

²⁹ Viz HURDÍK, J. Komentář k § 17. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 97.

³⁰ POPOVICI, A. *Trust in Quebec and Czech Law: Autonomous Patrimonies*, s. 933.

³¹ Srov. KOCÍ, M. Komentář k § 1448. In: ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III (§ 976 až 1474)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 1018.

odděleného a nezávislého vlastnictví na takové právní fikci postaven není. Jisté je to, že v případě svěřenského fondu občanský zákoník nefinguje existenci subjektu práva, respektive právní osobnosti a nefinguje ani existenci subjektivních práv jako těch, která reálně nemají subjekt jako svého nositele.

Pokud uvažujeme o tom, že svěřenský fond tvoří autonomní jmění a že kopíruje koncepční východisko quebeckého trustu, pak na straně svěřenského fondu žádný subjekt, a to ani fiktivní, nehledáme. Nesnažíme si ani představit, že svěřenský fond je osobou, která je způsobilá mít práva a je způsobilá mít povinnosti. Zkoumáme, zda práva, která vykonává svěřenský správce na účet svěřenského fondu, jsou autonomními právy, tedy právy, která nikdo (a to ani fiktivně) nemá, respektive nedrží jako svá vlastní subjektivní práva.

Práva *nascitura* popravdě řečeno nemají charakter práv autonomních / bezsubjektivních, neboť subjekt mají, třebaže fingovaný. Hledí-li se na počaté dítě jako na již narozené (srov. § 25 o. z.), hledí se na něj jako na osobu v právním smyslu způsobilou mít subjektivní občanská práva a vykonávat je pro sebe, ve svém vlastním zájmu. Zavádějící je rovněž uvádění analogických souvislostí mezi konceptem autonomního vlastnictví a ležící pozůstalostí (*hereditas iacens*).³² Na ležící pozůstalost se hledělo tak, jako by tu stále byl subjekt, respektive tak, jako kdyby pozůstalost byla nadále v držení zemřelého (§ 547 ABGB).³³

Idea autonomního vlastnictví bez vlastníka však nemá nic společného s vytvářením fikce existence nositele subjektivních práv a povinností. Je postavena na opačném předpokladu, že práva nejsou nutně subjektivními právy vykonávanými v zájmu jejich nositele, ale mohou existovat také bez nositele a být vykonávána pouhým správcem se zvlášť k tomuto účelu přidělenými pravomocemi.³⁴

Proto abychom mohli s jistotou určit, že svěřenský fond plně odpovídá konceptu quebeckého trustu, musíme na prvním místě najít dostatečnou podporu pro závěr, že také v českém soukromém právu došlo k určitému narušení klasického chápání subjektivních práv. Musíme umět vysvětlit, proč i v našem právu mohou majetková práva existovat dvojím způsobem, tedy tak, jak tvrdil Lepaulle: práva buď patří osobě, anebo jsou přivlastněna k účelu („[...] ou ils appartiennent à un sujet de droit, ou bien ils sont affectés[...]“).³⁵

Český občanský zákoník však neobsahuje ustanovení, jako je čl. 915 CCQ,³⁶ který je v podstatě parafrází Lepaulleových slov a průkaznou indicíí, že do quebeckého občanského zákoníku byla integrována jeho vize jmění nezávislého na jakémkoli subjektu práva. Na druhou stranu se nezdá být pravděpodobné, že by si náš zákonodárce neuvědomoval důsledky spojené s převzetím konceptu majetku bez vlastníka z quebecké úpravy a nezdá se, že by chtěl koncepční nastavení svěřenského fondu změnit. Zejména když dal po vzoru čl. 1261 CCQ nepochybně najevo, že majetek ve svěřenském fondu není vlastnictvím správce, není vlastnictvím zakladatele a není ani vlastnictvím obmyšleného (§ 1448 odst. 3 o. z.). A protože svěřenský fond není právnickou osobou, nemůže být ani vlastnictvím svěřenského fondu. Komu tedy pak tento „oddělený a nezávislý“ majetek patří?

³² Srov. PIHERA, V. In: SPÁČIL, J. a kol. *Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 295, pozn. 728.

³³ Srov. také např. nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 10. 2002, sp. zn. I. ÚS 469/01.

³⁴ POPOVICI, A. *Trusting Patrimonies*. In: VALSAN, R. *Trusts and Patrimonies*. Edinburgh University Press, 2015, s. 218–219.

³⁵ LEPAULLE, P. *Traité théorique et pratique des trusts en droit interne, en droit fiscal et en droit international privé*. Paris: Rousseau & Cie, 1932, s. 50.

³⁶ „Property belongs to persons or to the State or, in certain cases, is appropriated to a purpose.“

Naskýtá se jediná možná odpověď. Majetek ve svěřenském fondu nepatří nikomu. Nikdo ho nemá jako své vlastnictví, není vlastnictvím osoby (srov. § 1011 o. z.), avšak podstata vlastnického práva je zachována. Vlastnická práva nadále lpí na věcech vyčleněných do svěřenského fondu, nezanikají a nepřestávají být věcnými právy. Existují, neboť zákon i výslovně předpokládá, že vlastnická práva k majetku (jednotlivým věcem – viz zásada singularizace věcných práv) ve svěřenském fondu jsou vykonávána (§ 1448 odst. 3 o. z.).

Zároveň nelze ale říct, že „majetek ve svěřenském fondu je svůj vlastní vlastník, aniž by jeho subjektivita byla prohlášena zákonem“.³⁷ Taková věta nedává smysl. Opět se hodí upozornit, že v případě konceptu autonomního jmění právní subjektivitu, respektive vlastníka nepostrádáme. A především, že s konceptem autonomního jmění se k právní subjektivitě ani nepřibližujeme. Majetek nemůže sám sebe vlastnit právě proto, že práva (vlastnická) může mít pouze osoba (§ 17 odst. 1 o. z.).

Otázkou není, jestli majetek může, nebo nemůže být svým vlastním vlastníkem (s jakou- si skrytou a neprohlášenou právní subjektivitou). Otázku je třeba položit si jinak. Vyplývá z nějakého ustanovení českého občanského zákoníku, že práva v každé situaci nutně někdo musí mít ve smyslu § 15 o. z.?

Bezesporu to platí o osobních právech, která jsou imanentně spojena s osobou, typicky o osobnostních právech týkajících se osobnosti člověka (§ 81 a násl. o. z.). Práva, jejichž předmětem jsou osobnostní statky, nikdy nemohou být „bezsubjektovými“ právy, neboť z povahy věci musí mít nositele, a to dokonce specificky pouze člověka jako nositele. Tedy o osobních právech lze jistě prohlásit, že je někdo – osoba – musí mít. Určuje však občanský zákoník, že také existence majetkových práv a povinností je podmíněna existencí právní osobnosti? Je někde stanoveno, že majetek musí někomu jako vlastníkovu (třebas i fingovanému nositeli způsobilosti k právům a povinnostem) patřit?

Jednoznačný argument, který by vyvracel obecně rozšířenou tezi, že nezávislé vlastnictví ve smyslu § 1448 o. z. a v intencích quebecké předlohy je vlastnictvím bez vlastníka, v zákoně nenacházíme. Předpoklad, že české soukromé právo zná i po rekodifikaci z roku 2012 jedno jediné, subjektivistické majetkové paradigma, nelze opřít o neúplné definice pojmů vlastnictví, jmění a majetek v § 495 a § 1011 o. z.³⁸ A jako by si náš zákonodárce nechal pootevřené dveře také v § 17 o. z. a v tichosti připustil, že určitá práva mohou existovat i bez nositele.

Lze tedy skutečně potvrdit, že podle českého občanského zákoníku nemusí být soukromá práva za každých okolností subjektivní a že některá mohou být „přivlastněna“ k účelu („*appropriated to a purpose*“)? Lze také ve vztahu k českému občanskému zákoníku a s odvoláním na Lepaullea napevno prohlásit, že osoba, respektive právní osobnost již není jediným ohniskem pomyslné elipsy, která obepíná systém soukromých práv? K tomu srov. P. Lepaulle:

*„Rights have two ways of being: either they belong to a legal person, or they are affected, so that legal person and affectation are like two foci of the ellipse that encloses the whole juridical plan.“*³⁹

³⁷ Viz HURDÍK, J. Komentář k § 17. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, s. 97.

³⁸ LEDERER, V. *Nezávislé vlastnictví jako zvláštní paradigma v quebeckém a českém právu*, s. 36.

³⁹ Anglický překlad viz POPOVICI, A. *Trusting Patrimonies*, s. 219, pozn. 90.

Domnívám se, že základní norma § 17 o. z. se o povaze práv a povinností v občanském zákoníku zkrátka nevyjadřuje. Přítomnost „bezsubjektových“ práv ve výše uvedeném smyslu ovšem nevylučuje. Jejím účelem je čistě jen stanovit, že způsobilost k právům a povinnostem se pojí výlučně s konceptem fyzické a právnické osoby a že tedy svěřenský fond, který osobou není, nemůže mít práva a povinnosti („*práva může mít pouze osoba*“).

Občanský zákoník nezná nic jako třetí subjekt práva a nerozšiřuje význam právní osobnosti (§ 15 odst. 1 o. z.) i na právní uspořádání, jako je svěřenský fond. Tedy nositelem práv může být jediná osoba, aniž by bylo řečeno, že právo vždy musí mít nositele. Současně se chce ale zdůraznit, že žádné právo ani povinnost ve skutečnosti nikdy nemůže zůstat bez subjektu a musí někomu „náležet“ v tom smyslu, že zde vždycky musí být vůle osoby, která zajistí, že právo bude vykonáno a že povinnost bude splněna.⁴⁰ A že tedy i za svěřenským fondem musí stát nějaký subjekt, protože práva, ať už je jejich charakter jakýkoli, musí někdo vykonávat, tj. každé právo musí mít přinejmenším určitého vykonavatele („*práva může vykonávat pouze osoba*“).

Pouze svěřenský správce (srov. § 1453 o. z.) je skrze svou vůli způsobilý se postarat, že vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu nebudou paralyzována, a pouze po svěřenském správci se lze domáhat, aby splnil povinnost týkající se svěřenského fondu (srov. také § 1466 odst. 2 o. z.). Je-li proto určité právo, např. smlouvou nebo závětí, chybně přiznáno nebo je-li určitá povinnost chybně uložena svěřenskému fondu, který osobou není, přičte se právo, respektive povinnost svěřenskému správci jako tomu, komu podle povahy právního případu náleží (srov. § 17 odst. 2 o. z.).

Stejně řešení, které má vyloučit úvahy, že trust je subjektem práva s právní osobností a že má způsobilost svým vlastním jménem vystupovat v řízení před soudem, se uplatňuje v quebeckém právu, dle kterého splnění povinnosti nelze vymáhat po fiducii (jeli-kož není entitou v právu, fyzickou ani právnickou osobou⁴¹), ale žaloba musí směřovat na osobu správce fiducie z titulu jeho funkce fiduciáře.⁴²

Ačkoli quebecké právo přesvědčivěji než český občanský zákoník potvrzuje začlenění teorie o právech, která nikdo „nemá“ jako svá subjektivní práva (viz čl. 915 CCQ), ke správci fiducie také přistupuje jako k subjektu, jemuž se přičítají a na jehož jméno jsou zapsána vlastnická práva k majetku ve fiducii (srov. zejm. čl. 1278 CCQ, který se částečně promítá do § 1456 o. z.).

4. Oddělené a nezávislé vlastnictví jako nový druh vlastnického práva?

Dříve než budeme schopni učinit definitivní závěr, že základem českého svěřenského fondu je nezávislé jmění vznikající „přivlastněním“ majetku k účelu, zaměříme se ještě na určité formulační nuance, které vycházejí najevo ze srovnání textů úvodních ustanovení v úpravách českého svěřenského fondu (§ 1448 o. z.) a quebeckého trustu (čl. 1260 a 1261 CCQ). Český zákonodárce vystavěl svěřenský fond na pojmu vlastnictví, což dohromady

⁴⁰ Viz také LEDERER, V. *Fiducie a svěřenský fond*. Praha: Wolters Kluwer. 2021, s. 266–267.

⁴¹ „Cette fiducie n'est pas une entité devant la loi, elle n'est ni une personne physique ni une personne morale.“ BEAULNE, J. *Droit des fiducies*. La collection bleue. Montréal: Wilson & Lafleur, 1998, s. 247.

⁴² „Toute action impliquant la Fiducie devait donc être intentée contre les fiduciaires es qualité.“ Viz *Château Wilson Inc. c. Fiducie Familiale Pezeyre-Lacroix-Foch*, 2003 CanLII 14737 (QC CQ), odst. 22. „Les fiducies n'ont pas la capacité d'agir en justice.“ Viz *Levasseur c. 9095-9206 Québec inc.*, 2009 QCCS 4615 (CanLII), odst. 14. Viz také BOUCHER, V. *Fiducie*. *JurisClasser Québec. Collection Thémis*. Montréal, Québec: Lexis-Nexis Canada, 2012, č. 21, s. 1/15.

s poněkud vágním zněním § 17 o. z. vyvolává určité pochybnosti, zda namísto konceptu autonomního jmění nebyl do českého občanského zákoníku zaveden spíše koncept vlastnictví *sui generis* jako nový, zvláštní druh vlastnického práva, které náleží svěřenskému správci.⁴³

Jestliže je svěřenský správce ten, jemuž se přičítají a jemuž náleží vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu, může se jako racionální jevit i hypotéza, že vznikem svěřenského fondu nevzniká nezávislé a oddělené jmění, nýbrž vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví svěřenského správce („it is not the patrimony which is independent and separte but the ownership of the trustee.“).⁴⁴

To by ovšem znamenalo přijmout závěr, že české právo se neinspirovalo stávajícím konceptem quebeckého trustu, ale jedním z jeho předběžných návrhů, který počítal se zavedením dvou různých typů vlastnictví: vedle tradičního „absolutního“ vlastnictví se všemi jeho atributy (*absolute ownership*) ještě s jakýmsi „neúplným“ vlastnictvím svého druhu, které drží svěřenský/fiduciární správce v postavení vlastníka majetku ve svěřenském fondu (*fiduciary ownership*).⁴⁵

Myšlenka, že osoba může určitý majetek vlastnit jako svěřenský správce, který má v zásadě všechna práva a všechny povinnosti vlastníka, ale není klasickým „absolutním“ vlastníkem, možná lépe reflektuje způsob, jakým je formulován současný § 17 o. z. Systémově je však neprůchodná. Naráží na ústavní maximum, že český právní řád zná pouze jedno vlastnické právo, které má stejný zákonný obsah a požívá stejnou právní ochranu (čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Nemůže naplnit požadavek na rovnost všech vlastníků a nemůže obstát před definicí vlastnického práva v § 1012 o. z., která implikuje, že vlastník je v našem soukromém právu pouze jeden, tj. pouze takový, který je „úplným“ vlastníkem.

Je-li podstatou vlastnického práva moc vlastníka nakládat se svojí věcí nejúplnějším možným způsobem v mezích právního řádu, nelze si ani v českém občanském zákoníku představit něco jako nekompletní vlastnické právo. V tomto smyslu existuje u nás, stejně jako v Quebecu, pouze jedno vlastnictví a zákon nepřipouští žádnou výjimku. Vlastnictví chápáné jako základní věcné právo, nejkompletnější právo nad věcí.⁴⁶

Pojem vlastnictví, s nímž pracuje český občanský zákoník, ovšem nevyjadřuje *stricto sensu* totéž, co vlastnické právo, a neodpovídá tudíž pojmu *ownership/propriété* v § 947 CCQ, kterému koreluje § 1012 o. z. V české úpravě – a v úpravě svěřenského fondu zvláště – je namístě rozlišovat důsledně mezi „vlastnickým právem“ a „vlastnictvím“ jako jeho předmětem, ačkoli běžně je zvykem používat oba výrazy promiscue.

Pro úplnost nabízím srovnání textů uvedených ustanovení, z něhož je zřejmé, že quebecká koncepce vlastnického práva se nerozhází s českou koncepcí:

§ 1012 o. z.: „Vlastník má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit.“

⁴³ Srov. POPOVICI, A. *Trust in Quebec and Czech Law: Autonomous Patrimonies*, s. 950.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Viz THE CIVIL CODE REVISION OFFICE. *Avant-Projet III (Draft). Trusts (Fiduciary Ownership)*. April 1974, s. 1 a 2. In: *The Archives of the Civil Code Revision Office* [online]. [cit. 2025-05-23]. Dostupné z: <http://digital.library.mcgill.ca/ccro/index.php>.

⁴⁶ „La propriété est considérée comme un droit réel principal, le droit réel le plus complet auquel on puisse prétendre sur une chose.“ LAFOND, P.-C. *Précis de droit des biens*. 2e édition. Montréal: Éditions Thémis, 2007, s. 183.

Čl. 947 CCQ: „*Ownership is the right to use, enjoy and dispose of property fully and freely, subject to the limits and conditions for doing so determined by law.*“

Nezávislé vlastnictví, základ úpravy svěřenského fondu, je odchylkou a alternativou k obecnému konceptu vlastnictví v § 1011 o. z., ale není modalitou či zvláštním druhem vlastnického práva. Není novým věcným právem, protože obsah pojmu vlastnického práva se nemění, ať už jde o vlastnická práva k majetku, který je klasicky vlastnictvím osoby, nebo jde-li o vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu, který tvoří nezávislé vlastnictví.

Vykonává-li svěřenský správce z titulu své funkce vlastnická práva, vykonává práva vlastníka, ale není držitelem vlastnického ani jiného věcného práva. Svěřenský správce nevyhovuje pojmu držitel, protože podle § 987 o. z. může být držitelem jen ten, kdo vykonává právo pro sebe. A nevyhovuje tedy ani pojmu vlastník, jelikož vlastník je zároveň držitelem své věci, respektive je držitelem svého vlastnického práva. Svěřenský správce vlastnická práva k věcem ve svěřenském fondu nedoručí, postrádá vlastnickou držbu, a to právě z důvodu, že nemá úmysl mít je ve svůj prospěch, nemá úmysl být jejich nositelem, nechce být vlastníkem (srov. § 989 o. z.).

5. Specifika použitého názvosloví a jeho význam

Specifika právního názvosloví použitého v quebeckém občanském zákoníku a s tím spojená obtížnější přenositelnost obsahu některých pojmů do české právní úpravy byly pro našeho zákonodárce jistě nemalou výzvou při volbě správné terminologie vystihující podstatu a charakter transponovaného institutu. Obzvláště když určité rozdíly lze vypořizovat i mezi oběma oficiálními jazykovými verzemi textu quebecké předlohy.

V této souvislosti rozhodně není zbytečné zdůraznit, že slovo „trust“ má v anglické verzi quebeckého občanského zákoníku odlišný právní význam ve srovnání s tím, co značí v tradici *common law*.⁴⁷ Ve francouzském znění quebecké úpravy je jeho ekvivalentem pojem „fiducie“, který na oplátku nelze zaměňovat s fiducií francouzského práva. Český zákonodárce transponovaný institut označil jako svěřenský fond, což vytváří mylný dojem, že česká konstrukce svěřenského fondu se od quebeckého vzoru odklonila a stala se v podstatě jen další fondovou strukturou blízkou právníkům osobám a určenou ke správě účelově vyčleněného jmění.

Ačkoli však konstrukčním základem institutu svěřenského fondu je určitý „fond“ vzniklý vyčleněním majetku z vlastnictví zakladatele, nelze z toho automaticky dovozovat, že svěřenský fond je entitou srovnatelnou s právníkou osobou, nebo dokonce že svěřenský fond je právníká osoba. Ve vztahu k právníkům osobám, zejména fundacím, byl svěřenský fond zaveden jako alternativní právní uspořádání. Použití výrazu „fond“ v názvu českého institutu je pouze odrazem potřeby tento originální právní transplantát terminologicky přizpůsobit zvláštním konceptům, s nimiž operuje výchozí quebecká úprava.

Všimněme si, že i když svěřenský fond bývá popisován jako autonomní jmění, slovo jmění se v české úpravě svěřenského fondu (§ 1448 a násl. o. z.) ani jednou neobjevuje.

⁴⁷ BRIERLEY, J. E. C. *The New Quebec Law of Trusts: The Adaptation of Common Law Thought to Civil Law Concepts*. In: *Droit québécois et droit français: communauté, autonomie, concordance*. Sous la direction de H. Patrick Glenn. Cowansville (Québec) Canada: Les Éditions Yvon Blais Inc., 1993, s. 384, pozn. 6.

V čem tedy tkví fondový základ svěřenského fondu? A je možné tvrdit, že i quebecký trust je fondem?

Jak poznamenal J. E. C. Brierley, quebecký občanský zákoník se snaží postavit myšlenku trustu na konceptu odvozeného z kontinentální právní tradice pro vyloučení jakýchkoli domněnek, že do quebeckého práva byla importována koncepce duality vlastnictví, na které funguje trust common law. („[...] to put into place the idea of the trust upon the basis of a concept of eminently civilian derivation to avoid any suggestions of having imported the duality of title upon which the trust of the Common law functions.“)⁴⁸

Fiducie upravená v čl. 1260–1298 CCQ, která se stala předlohou pro český svěřenský fond, má tedy kontinentální základ a po této – strukturální – stránce na ni skutečně nelze pohlížet jako na anglosaský trust.⁴⁹ Pojem fiducie má ovšem v quebeckém právu specifický význam a je v něm vnímán rozdílně než na evropském kontinentě. Koncepce, na níž je postavena fiducie v Quebecu, není odvozena z římskoprávního institutu *fiducia*, nýbrž je výsledkem vývoje, který determinovaly historické a geografické faktory vlastní této kanadské provincii.⁵⁰

Tento zvláštní vývoj zformoval quebeckou fiducii do podoby svébytného institutu, který je zamýšlen tak, aby se funkcionálně co nejvíce přiblížil tzv. výslovnému trustu („*express trust*“), používanému v okolních jurisdikcích *common law* (zejména v dalších kanadských provinciích v rámci jednoho společného federálního státu).⁵¹

Bylo by proto velkým omylem hledat při interpretaci recipované úpravy paralelu mezi quebeckou fiducii a konceptem fiducie, jak ho zná evropské kontinentální právo. Především je třeba vyloučit jakoukoli představu, že quebecká fiducie je koncepčně odvozena z francouzské fiducie (čl. 2011–2030 CcF⁵²). Quebecká fiducie není francouzskou fiducii a za její základní princip, kterým se profiluje, nelze označit smlouvu.

V tomto ohledu je proto zavádějící tvrzení, že smluvní základ českého svěřenského fondu i fiducie v Quebecu vychází z převzetí smluvního konceptu francouzské fiducie.⁵³ Slovo fiducie ve francouzském znění quebeckého občanského zákoníku má odlišnou konotaci oproti tomu, co značí v kontinentálním francouzském právu („*the word fiducie in French, in Quebec, has a connotation different from what it signifies in continental French law*“).⁵⁴

Zcela nadbytečně a zmatečně tudíž vyznívá argument, že smluvní rys francouzské fiducie „je u svěřenských fondů potlačen, zejména nutností pořídit statut projevem vůle zakladatele jako jediné osoby“.⁵⁵ Komparace svěřenského fondu s fiducii francouzského práva je zcela nedůvodná, mystifikující a jako východisko úvah o míře podobnosti českého a quebeckého modelu trustu je chybná.

⁴⁸ Ibidem, s. 383.

⁴⁹ Viz blíže LEDERER, V. *Nezávislé vlastnictví jako zvláštní paradigma v quebeckém a českém právu*, s. 30–31.

⁵⁰ CUMYN, M. C. *La fiducie du Québec, un modèle imitable?*, s. 85–86.

⁵¹ Ibidem, s. 94.

⁵² Code civil des Français.

⁵³ Srov. PIHERA, V. In: SPÁČIL, J. a kol. *Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*, s. 298, pozn. 737.

⁵⁴ BRIERLEY, J. E. C. *The New Quebec Law of Trusts: The Adaptation of Common Law Thought to Civil Law Concepts*, s. 384, pozn. 6.

⁵⁵ Viz PIHERA, V. – RONOVSÁ, K. *Fundační principy a hranice jejich flexibility. K otázce možnosti dodatečných změn podmínek fungování svěřenských fondů a fundací. Právník*. 2018, č. 9, s. 707, pozn. 8.

6. Nesmluvní povaha quebeckého trustu / svěřenského fondu

Kontinentální povaha quebecké fiducie tedy nespočívá ve smluvní povaze, ale v něčem jiném. Přestože fiducie může být zřízena smlouvou (čl. 1260 a 1262 CCQ) a přestože, na rozdíl od *trustu* common law, nemůže být vytvořena jednostranným prohlášením zakladatele⁵⁶ (stejně tak ale nemůže být jednostranně konstituován ani český svěřenský fond), jejím jádrem nejsou vztahy, které by měly povahu obligacních právních vztahů mezi zúčastněnými subjekty.⁵⁷

Smlouva má ve vztahu k fiducii v Quebecu stejný, tj. konstitutivní význam (*l'acte constitutif / the constituting act*⁵⁸), jaký má pro český svěřenský fond. Je právním nástrojem, kterým se fiducie / svěřenský fond vytváří – konstituuje (§ 1448 odst. 1 o. z. / čl. 1260 CCQ). Avšak ani v případě svěřenského fondu a ani v případě quebeckého trustu smlouva není tím, co daný institut definuje. Dochází-li ke změně podmínek fiducie, nelze ji vnímat jako modifikaci obsahu smlouvy v důsledku konsensu stran, ale čistě jako změnu obsahu právního aktu, který ve vztahu k fiducii po jejím vzniku plní již pouze funkci jejího základního organizačního dokumentu.

V určitém smyslu je smlouva, kterou se vytváří fiducie v režimu quebeckého občanského zákoníku, také „statutem“ zachycujícím vůli zakladatele fiducie a jím určené podmínky správy fiducie a jejího fungování.⁵⁹ Ostatně, je-li fiducie zřízena rozhodnutím soudu na základě zákonného zmocnění v čl. 591 CCQ, tj. fiducie zřízená za účelem zajištění plnění výživného, řídí se pravidly, která nejsou dojednána „stranami“ fiducie, byt jsou tato pravidla vyjádřena ve smlouvě, kterou byla fiducie vytvořena. Taková smlouva je zde pouze oním konstitutivním aktem (právním nástrojem) a organizačním dokumentem, zatímco zdrojem podmínek fungování fiducie v tomto právním jednání formulovaných je soud, který je určil ve svém rozhodnutí.⁶⁰

Mylný předpoklad, že quebecká fiducie má principiálně smluvní povahu, se následně odráží v představě, že statut svěřenského fondu jakožto jednostranné právní jednání zakladatele modifikuje v českých podmínkách původní smluvní charakter transponovaného institutu.⁶¹ Ani výslovně formulovaný požadavek české úpravy na statut (§ 1452 odst. 1 o. z.) však nemůže být elementem odklánějícím svěřenský fond koncepčně od quebeckého modelu. Přinejmenším tomu tak nemůže být proto, že ani quebecká fiducie není ze své podstaty smlouvou.

Jak v případě českého svěřenského fondu, tak v případě quebecké fiducie je smlouva pouze právní nástroj, kterým se fiducie vytváří, a jako „smlouva“ je zkonsumována okamžikem vzniku fiducie. I když tedy fiducie může být vytvořena smlouvou (a třebaže může jít i o smlouvu úplatnou), její organizační akt (*l'acte de fiducie*) nemůže být po vzniku fiducie

⁵⁶ BRUNEAU, D. La fiducie et le droit civil. *Revue de planification fiscale et successorale*. 1996, Vol. 18, No. 4, s. 761.

⁵⁷ „Les rapports en question ne relèvent pas carrément du droit des obligations.“ BRIERLEY, J. E. C. Titre sixième. De certains patrimoines d'affectation. Les articles 1256–1298. *La réforme du Code civil. Personnes, successions, biens*. Tome I. Textes réunis par le Barreau du Québec et la Chambre des notaires du Québec. Québec, Ste-Foy: Presses de l'Université Laval, 1993, s. 749.

⁵⁸ Srov. např. čl. 1294 CCQ.

⁵⁹ SVEJKOVSKÝ, J. – LEDERER, V. K významu a neměnnosti statutu svěřenského fondu. *Ad Notam*. 2023, č. 3, s. 6.

⁶⁰ LEDERER, V. *Fiducie a svěřenský fond*, s. 118 a 119.

⁶¹ Srov. PIHERA, V. In: SPÁČIL, J. a kol. *Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*, s. 299, pozn. 744.

změněn pouhým souhlasem stran.⁶² A vzhledem k tomu, že vznikem fiducie / svěřenského fondu vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví, nad kterým zakladatel již nemá žádnou moc, nemůže být modifikován ani jednostranně zakladatelem.⁶³

Zvláštní požadavek české úpravy, aby zakladatel svěřenského fondu vydal statut, směřuje k tomu, aby zakladatel určil a formalizoval alespoň nezbytné podmínky správy a vymezil účel svěřenského fondu, tedy aby specifikoval základní náležitosti, bez jejichž určení by svěřenský fond nemohl být platně vytvořen a po svém vzniku by nemohl řádně fungovat. Ve statutu svěřenského fondu nelze spatřovat prvek, který by měl svěřenský fond posunout blíže k právnickým osobám, zejména k fundacím. Občanský zákoník pojímá statut svěřenského fondu jako právní dokument s vlastním specifickým obsahem a zejména také se zvlášť určenými pravidly týkajícími se změny statutu (srov. § 1469 a § 1470 o. z.).

Zákonodárce neopomněl postup při změně statutu svěřenského fondu upravit, a tedy nevytvořil mezeru v zákoně, kterou by bylo potřeba vyplňovat analogickou aplikací ustanovení z jiných oblastí právní úpravy. Zákon počítá nanejvýš a zcela konkrétně s průměrným použitím § 311 o. z. ve vztahu k možnosti odkázat na statut svěřenského fondu jako zvlášť vydaný právní dokument, byl-li svěřenský fond zřízen pořízením pro případ smrti. Zároveň je jasně zdůrazněno, že nemá jít o použití obdobné – analogické, ale právě jen „průměrné“ (§ 1452 odst. 1 věta druhá o. z.), zohledňující charakter svěřenského fondu a nadace jako dvou rozdílných právních institutů.⁶⁴

7. Konstrukční jádro quebecké fiducie / svěřenského fondu

Základním stavebním elementem fiducie je určitá množina jmění, která je pojímána abstraktně, tj. nezávisle na tom, co momentálně tvoří její obsah, a která je označovaná v quebeckém občanském zákoníku termínem *patrimony* („[...] *an abstraction which is to be conceived independently of the assets and liabilities of which it may be composed at any given time*“).⁶⁵

Pro takové „jmění“ ovšem nenajdeme v české právní terminologii přiléhavé a zcela výstižné pojmenování. Ne snad proto, že by naše právo neumělo pracovat se jměním v abstraktnějším smyslu,⁶⁶ ale z důvodu, že nepoužívá výkladové konstrukty, kterými quebecký zákonodárce popsal fiducii, jejíž ideová a strukturální platforma byla do českého práva přenesena.

V úpravě správy cizího majetku v našem občanském zákoníku se výraz jmění vyskytuje pouze jednou v § 1424 odst. 1 o. z., z něhož lze vyčíst, že jměním zde zákon rozumí právě a jen jmění ve smyslu momentálního stavu aktivního a pasivního majetku, který

⁶² „[...] même si les fiducies peuvent maintenant être constituées par des contrats à titre onéreux, l'acte de fiducie ne peut toujours pas être modifié par l'accord des parties.“ BRUNEAU, D. *La fiducie et le droit civil*, s. 790.

⁶³ „Ainsi, après sa création, le constituant n'a plus de pouvoir sur ce patrimoine et n'aurait certainement pas l'autorité voulue pour modifier unilatéralement l'acte constitutif.“ Ibidem.

⁶⁴ Srov. také Legislativní pravidla vlády (čl. 41 odst. 2).

⁶⁵ MACDONALD, R. A. *Reconceiving the Symbols of Property: Universalities, Interests and Other Heresies. McGill Law Journal*. Vol. 39, 1994, s. 770–771.

⁶⁶ Činí tak zejména v případě společného jmění manželů (§ 708 an. o. z.), které existuje v zásadě po celou dobu trvání manželství, a to třeba i jen jako prázdná množina, pakliže manželé žádný majetek nemají.

má správce pod svou správou („*Je-li správce povinen sestavit inventář, uvede v něm věrný a přesný seznam jmění zahrnutého do správy*...*]*“). To není z významového hlediska jmění představující konstrukční základ fiducie upravené v čl. 1260 a násl. CCQ.

A proto podle textu zákona vznikem svěřenského fondu nevzniká oddělené a nezávislé jmění, ale český zákonodárce se při překladu vzorové quebecké úpravy v § 1448 o. z. přidržel pojmu vlastnictví (pojímaného ve smyslu toho, co tvoří předmět vlastnického práva).

Ze srovnání obou úprav nicméně plyne, že jak quebecký, tak následně i český koncept trustu je založen na myšlence existence fondu, jehož obsah se může v čase a v závislosti na dalších okolnostech proměňovat. Znovu si dovoluji vypůjčit slova Brierleyho: „*The property held in trust can be treated as a fund or portfolio, the contents of which may be varied or transposed by the trustee, as the circumstances might dictate and the law or constituting instrument may allow.*“⁶⁷

Myšlenka, že na majetek lze pohlížet jako na určité portfolio či fond, ve kterém se různé věci dematerializují do své podstaty, tj. peněžní hodnoty, dokonale ladí s dynamičností a principem plné správy quebeckého trustu / českého svěřenského fondu. Obecně je však tato idea základem teorie, podle níž každá osoba má jmění, které představuje fond určený svým současným i budoucím obsahem k eventuálnímu uspokojení nároků jejích věřitelů.⁶⁸

Je třeba znovu uvést,⁶⁹ že francouzský termín *patrimoine* (*patrimony*), vyskytující se na mnoha místech v quebeckém občanském zákoníku (a zvláště pak v ustanoveních týkajících se fiducie – v čl. 1260 a násl. CCQ) nevyjadřuje totéž co majetek, vlastnictví či dokonce vlastnické právo, jak je některými autory dovozováno,⁷⁰ ačkoliv i sám quebecký zákonodárce s tímto termínem v některých případech naložil z významového hlediska nejednotně.⁷¹

Ve striktním smyslu jde o kontinentální koncept, který je původním produktem francouzské civilistiky a který je zvláště v quebeckém právním prostředí stále více ceněn pro jeho potenciál být užitečným prostředkem právní imaginace a explikace. Dokáže zachytit zesilující trend v moderním soukromém právu, které v reakci na složitost vztahů ve stále sofistikovanější společnosti pomalu ze svého těžiště vytěšňuje subjekt práva a stává se právem organizovaným kolem uznaných a chráněných zájmů.⁷²

⁶⁷ BRIERLEY, J. E. C. *The New Quebec Law of Trusts: The Adaptation of Common Law Thought to Civil Law Concepts*, s. 390.

⁶⁸ „*The idea that the patrimony of a person, when envisaged from the perspective that such a person is a debtor, amounts to a fund affected, in its future content, to the eventual payment of obligations incurred.*“ Ibidem, s. 391, pozn. 39.

⁶⁹ Viz také LEDERER, V. *Nezávislé vlastnictví jako zvláštní paradigma v quebeckém a českém právu*, s. 32 an.

⁷⁰ Srov. TICHÝ, L. *Vlastnictví bez vlastníka v českém svěřenském fondu* (skica na margo trustu v českém právu). *Bulletin advokacie*. 2020, č. 3, s. 19.

⁷¹ Tak je tomu např. v případě tzv. rodinného jmění („*family patrimony*“) podle čl. 414 a 415 CCQ, které tvoří pouze majetek, nikoli dluhy, přičemž věci, které jsou v tomto jmění zahrnuty, jsou vlastnictvím toho či druhého z manželů, respektive osob žijících v nesezdaném svazku. Viz SMITH, L. *A Tale of Two Patrimonies: Limits on the Flexibility of Trust Law*. *Estates, Trusts & Pensions Journal*. 2021, Vol. 40, No. 2, s. 139–140.

⁷² POPOVICI, A. – SMITH, L. *Lepaulle Appropriated*. In: VALSAN, R. *Trusts and Patrimonies. Part I – Patrimony and the Common Law Trust*. Edinburgh University Press, 2015, s. 34.

8. Subjektivistické paradigma v quebeckém a českém právu: dominující princip

O tom, jak důležitou váhu má koncept *patrimony* z hlediska ideologické a organizační výstavby quebeckého soukromého práva, vypovídá to, že mu quebecký zákonodárce věnoval exkluzivní prostor hned v samém úvodu občanského zákoníku. Máme-li se tedy dobrat bezchybného poznání, co je současný quebecký trust (fiducie), a porovnat principy, na kterých stojí české a quebecké majetkové právo, musíme se zaměřit především právě na tento ústřední pojem a zkoumat, co se pod ním skrývá.

V čl. 2 al. 1 CCQ je řečeno, že „každá osoba má jmění“ („*Every person is the holder of a patrimony.*“ / „*Toute personne est titulaire d'un patrimoine.*“), čímž se ale nemá na mysli, že každý má majetek a dluhy nebo že každý má vlastnictví / vlastnické právo (což ostatně nemusí být pravda, pakliže určitá osoba nic nemá, např. jako osoba, která se právě narodila, nebo osoba, která přišla o všechn svůj majetek). Chce se říct, že každý je způsobilý majetek mít a že každý je také způsobilý nést odpovědnost za své závazky.

Jmění si zde musíme představit jako onu pomyslnou schránku, nikoli její obsah („*it is the container rather than the contents*“),⁷³ tj. jako určité metaforické vyjádření toho, že každá osoba vystupuje v právních vztazích ze své podstaty jako relační a odpovědný subjekt. S takovým jměním se proto každý člověk již rodí, třebaže v okamžiku narození ještě žádný majetek nemá, a toto jmění s ním zůstává neoddělitelně spojeno až do jeho smrti, respektive po celou dobu, po kterou trvá jeho právní osobnost. Stejně obecné pravidlo je *specific-ky pro právnické osoby* zakotveno v čl. 302 CCQ („*Every legal person has a patrimony.*“ / „*Les personnes morales sont titulaires d'un patrimoine.*“).

V tomto smyslu je jmění emanací právní osobnosti – ekonomickým obrazem (fyzické nebo právnické) osoby v právu. A stejně jako nelze nikoho zbavit právní osobnosti a nelze jeho právní osobnost rozdělit, je podle tzv. klasické teorie zásadně nerozdělitelné i jmění, které je od ní přímo odvozeno.⁷⁴

Základní princip, podle kterého má osoba jediné a nerozdělitelné jmění, je pro soukromé právo v Quebecu, ale i v ČR naprosto klíčový. Má význam především z perspektivy osoby jako dlužníka, protože je-li dlužník zavázán věřiteli ke splnění závazku, pak je zavázán celou svou osobou, respektive celou svou právní osobností čili celým svým jměním, které ho jako ekonomickou jednotku v právních poměrech symbolizuje. Bez mechanismu zajišťujícího přímou souvztažnost mezi majetkem osoby, respektive způsobilostí osoby majetek mít a jejími závazky by se osoba stala ekonomicky neodpovědným aktérem a hrozilo by narušení řádného fungování celého socioekonomického řádu.⁷⁵

Jinými slovy, klasická teorie pomocí konstruktu „jmění“ vysvětluje, proč dlužník obecně odpovídá věřitelům za dluhy peněžní hodnotou všech věcí, které mu patří, jakož i všech dalších věcí které dlužníkovi budou patřit. V tomto smyslu má nutně každá osoba v právu svůj „fond“, s nímž se už rodí (vzniká), s nímž je spojena její právní existence a s nímž jako subjekt práva umírá (zaniká).

⁷³ MACDONALD, R. A. *Reconceiving the Symbols of Property: Universalities, Interests and Other Heresies*, s. 771.

⁷⁴ AUBRY, Ch. – RAU, F.-Ch. *Cours de droit civil français: d'après la méthode de Zachariæ. Tome quatrième*. Paris: Imprimerie et Librairie générale de jurisprudence Marchal et Billard, 1873, s. 229.

⁷⁵ COHET-CORDEY, F. *La valeur explicative de la théorie du patrimoine en droit positif français. Revue trimestrielle de droit civil*. Paris: Dalloz, 1996, bod 16.

Z pohledu komparativního je pro nás důležitým zjištěním, že v quebeckém majetkovém právu nadále, i po integraci Lepaulleovy teorie autonomního jmění, převládá model, ve kterém centrální místo zaujímá osoba se svými subjektivními právy a povinnostmi. I když lze těžko popřít, že Pierre Lepaulle je otcem myšlenky, na níž je založena quebecká fiducie, je to ve výsledku jiný text, který v quebeckém občanském zákoníku silně rezonuje. Text, který jednoznačně ovlivnil podobu současného článku 2 CCQ, jak nepřímo potvrzuje i doprovodný komentář k němu vydaný quebeckým ministerstvem spravedlnosti.⁷⁶

Právě zde působil v době přípravných prací na novém kodexu civilního práva notář Pierre Charbonneau, jehož stať⁷⁷ odvolávající se na teorii účelově určeného jmění nezávislého na subjektu práva (a výslovně i na definici trustu, kterou podal Lepaulle) jako nejprůhodnější východisko pro novou fiducii v Quebecu⁷⁸ měla nakonec zřejmý dopad na zákonodárce.

Součástí této analýzy byla i propozice, že tzv. moderní teorie jmění může být ke klasické teorii harmonicky připojena, ale nemůže být přijata ve své celistvosti, neboť princip úplného odtržení pojmu jmění od pojmu právní osobnosti příliš naráží do základů quebeckého práva, ve kterém dominuje osoba.⁷⁹ Použití moderní teorie tak podle druhého odstavce čl. 2 CCQ zůstalo rezervováno pouze pro výjimečné případy, ve kterých nedostahuje klasická teorie a které jsou zvláště autorizovány zákonem.

Quebecký zákonodárce, vědom si toho, že koncept „jmění“ prodělává v dogmatické i v pozitivněprávní rovině postupnou transformaci, tj. objektivizuje se, neboli odpoutává se od právní osobnosti, připustil, že v rozsahu, který stanoví zákon, mohou v quebeckém právu existovat oddělená nebo autonomní jmění. Jako obecný nicméně posvětil klasický princip, že jmění je spojeno s osobou, a jestliže už má být rozděleno nebo jestliže má být nezávislým jměním, pak pouze v zákonem určených mezích, aby se předešlo možným komplikacím a podvodům, kdyby rozdělování nebo vydělování úkojné masy věřitelů bylo ponecháno jediné na vůli dlužníka.⁸⁰

Také z dalších ustanovení quebeckého občanského zákoníku plyne, že jeho obecný rámec je subjektivistický a že navzdory začlenění konceptu bezsubjektového vlastnictví v quebeckém právu nedošlo ke zpochybnění zásadní úlohy, kterou v právních vztazích sehrává osoba jako subjekt práva.

Nasvědčuje tomu zejména legální vymezení pojmu závazek v čl. 1371 CCQ, podle něhož podstatou závazku je to, že jsou zde osoby, mezi nimiž závazek existuje.⁸¹ A rovněž při pohledu na čl. 2644 a čl. 2645 CCQ je patrné, že na koncept „jmění“ je v quebeckém občanském zákoníku generálně pohlíženo prizmatem osoby ve smyslu čl. 2 al. 1 CCQ a že závazky jsou pojímány klasicky jako vztahy mezi osobami. Jak vidno, teorie autonomního

⁷⁶ QUÉBEC (PROVINCE). MINISTÈRE DE LA JUSTICE. *Code civil du Québec, Commentaires du ministre de la justice et Loi sur l'application de la réforme du Code civil du Québec (extraits)*, s. 36.

⁷⁷ CHARBONNEAU, P. Les patrimoines d'affectation: vers un nouveau paradigme en droit québécois du patrimoine. *Revue du Notariat*. 1983, Vol. 85, No. 9–10, s. 491 an.

⁷⁸ Ibidem, s. 527.

⁷⁹ Ibidem, s. 529.

⁸⁰ „Cette dernière condition vise à éviter les complications et les fraudes qui pourraient résulter d'une division ou d'une affectation du gage des créanciers qui serait laissée à l'unique volonté d'un débiteur.“ QUÉBEC (PROVINCE). MINISTÈRE DE LA JUSTICE. *Code civil du Québec, Commentaires du ministre de la justice et Loi sur l'application de la réforme du Code civil du Québec (extraits)*, s. 36.

⁸¹ „It is of the essence of an obligation that there be persons between whom it exists, [...]“.

jmění nebyla do úpravy quebeckého obligačního práva vůbec promítnuta. Původní předpoklad, že moderní teorie jmění může být efektivně zkombinována s klasickou teorií, tak naráží na základní problém, že nelze dost dobře mít vedle sebe „bezsubjektová“ práva a současně závazek ve smyslu právního poměru dvou, popř. více osob, které jsou spojeny skrze svá osobní jmění.

Zatímco ale v dogmatické rovině si lze relativně snadno představit, že s autonomním jměním musí zákonitě dojít k transformaci fundamentálních soukromoprávních pojmů,⁸² v pozitivněprávní rovině je náročnější pozměnit chápání jejich tradičního významu. Vzhledem k ústřednímu postavení, které je v moderních civilních kodexech garantováno subjektu práva, nebylo ani v antropocentricky orientovaném quebeckém občanském zákoníku⁸³ reálné odstranit osobu z pojmu smlouvy (srov. čl. 1378 CCQ) a závazku a popřít tím tradiční roli osoby jako věřitele a dlužníka.

Potíže s určením, kde se nachází dlužník v případě závazků, do kterých vstoupí správce jednající na účet fiducie / svěřenského fondu, pramení z toho, že klasická a moderní teorie jmění jsou ze své podstaty kontradiktorní a že v quebeckém (a podobně ani v českém) občanském zákoníku se tyto dvě velké právněteoretické koncepce ve skutečnosti nepodařilo asimilovat.⁸⁴ Jak v právu quebeckém, tak v právu českém je klasická teorie téměř všudypřítomná a vůči moderní teorii si stále udržuje nadřazené postavení.

Je nicméně zřejmé, že smlouvy uzavírané fiduciárním/svěřenským správcem ve prospěch fiducie/svěřenského fondu jsou platné podle quebeckého i podle českého občanského zákoníku a nelze je účinně napadat z důvodu, že fiducie / svěřenský fond nemá právní osobnost, a tudíž nemůže být věřitelem nebo naopak dlužníkem. Ačkoli v uvedených smlouvách nefiguruje ohledně práv a závazků zahrnutých v autonomním jmění nikdo jako věřitel, respektive dlužník, zákon uznává, že bodem přičitatelnosti práv a povinností v těchto zvláštních případech není subjekt práva, ale stává se jím samo jmění.⁸⁵

Lze se proto ztotožnit se závěrem českých soudů, které nevyhověly námitce dovolávající se neplatnosti smlouvy uzavřené na účet svěřenského fondu, respektive nepřijaly argument, že svěřenský fond se nemohl platně zavázat k dluhu, když nemá právní osobnost. Za nevhodné však považují označení svěřenského fondu jako „vlastníka“ (v daném případě zastavených nemovitostí) a „dlužníka“ (ze smlouvy o zápůjčce).⁸⁶

Závěr, proč závazky kontrahované správcem svěřenského fondu nejsou zatíženy sankcí neplatnosti, není až tak otázkou odmítnutí zneužívání právního formalismu,⁸⁷ nýbrž právě otázkou zdůvodnění zvláštní povahy svěřenského fondu v kontextu tradičního významu základních soukromoprávních pojmů (zvláště pojmu „závazek“), dominující kategorie subjektivních práv a vůbec celkové organizace právního rámce.

⁸² POPOVICI, A. La fiducie québécoise, re-belle infidèle. In: POPOVICI, A. – SMITH, L. – TREMBLAY, R. (dir.). *Les intraduisibles en droit civil*. Montréal: Les Éditions Thémis, 2014, s. 152–153.

⁸³ QUÉBEC (PROVINCE). MINISTÈRE DE LA JUSTICE. *Code civil du Québec, Commentaires du ministre de la justice et Loi sur l'application de la réforme du Code civil du Québec (extraits)*, s. 35.

⁸⁴ „Contrairement à ce qu'énoncent les commentaires du ministre, les deux grandes théories ne sont pas réellement conciliées. Dans leur essence, l'une contredit forcément l'autre.“ LAFOND, P.-C. *Précis de droit des biens*, 2e édition. Montréal: Éditions Thémis, 2007, s. 172–173.

⁸⁵ „[...] avec le patrimoine d'affectation, la sphère d'imputation devient le patrimoine lui-même“ POPOVICI, A. Droits de regard : la fiducie dans le Code civil du Québec. In: MORIN, Ch. – LEFEBVRE, B. (dir.). *Mélanges en l'honneur du professeur Jacques Beaulne*. Montréal: Wilson & Lafleur, 2018, s. 228.

⁸⁶ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 17. 4. 2023, sp. zn. II. ÚS 502/23.

⁸⁷ Srov. také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2021, sp. zn. 24 Cdo 1754/2022, bod 62.

V českém soukromém právu je subjektivistické paradigma jako jeho výchozí ideový a systémový princip vyjádřeno zejména v již výše analyzovaném § 17 o. z. a specificky pro oblast majetkových vztahů v § 495 a § 1011 o. z. Tato posléze uvedená ustanovení neobsahují kompletní definice pojmů jmění a vlastnictví, ale potvrzují, že v souladu s klasickou teorií jmění majetek existuje zásadně prostřednictvím osoby vlastníka a dluh existuje zásadně prostřednictvím osoby, kterou zavazuje, tedy skrze osobu dlužníka.⁸⁸

Rozporuplně proto vyznívá tvrzení, že ve „středoevropském“ právním prostoru není klasická teorie jmění dogmaticky sledována a že není důvod, aby byla přeceňována.⁸⁹ Rozhodně je v něm uplatňována a stejně jako v Quebecu stojí na prvním místě, protože i v našem soukromém právu nesporně platí, že jmění je zásadně spojeno s osobou a že je celistvé, tedy že dlužník nemůže libovolně rozdělovat své jmění, tj. nemůže v rámci svého jmění uměle vytvářet oddělené soubory majetku a tím snižovat rozsah úkojné (ručební) masy ke krácení svých věřitelů. I naše soukromé právo funguje na fundamentálním principu, že vyjma případů stanovených zvlášť zákonem dlužník odpovídá za splnění dluhu zásadně vším svým majetkem, tedy veškerým svým majetkem movitým i nemovitým, současným i budoucím.

V tomto smyslu působí klasická subjektivistická teorie jmění, respektive její dílčí aspekty, v quebeckém i českém právu jako hlavní princip s výjimkami, které v odůvodněných případech stanoví zákon. Přestože není bezmezerovitá a nedokáže úplně pokrýt realitu právního života, nelze tvrdit, že by klasická teorie v moderním soukromém právu, včetně našeho soukromého práva, nebyla akceptována.

Navíc ani v případech zákonem výslovně uznaných režimů oddělených jmění není narušeno spojení mezi osobou a subjektivním vlastnickým právem. Třebaže existují účelově určené soubory majetku, který je držen a spravován v rámci zvláštní entity bez právní osobnosti (v českém právu např. podílový fond nebo účastnický fond doplňkového penzijního spoření), i majetek soustředěný v těchto entitách nakonec někomu patří (společně všem podílníkům,⁹⁰ respektive všem účastníkům⁹¹), tj. vazba majetku na vlastníka s právní osobností zůstává zachována.

9. Svěřenský fond / fiducie jako zvláštní způsob vyčlenění majetku

Koncepční a ideové pojetí quebeckého trustu (a konsekvantně českého svěřenského fondu) posouvá teorii jmění zcela novým směrem a vstupuje do pozitivního práva jako konkurující majetkové paradigma. Ohledně majetku ve svěřenském fondu se již neptáme, komu, tj. jaké fyzické nebo právnické osobě majetek patří, popř. komu majetek patří společně jako spoluvlastníkům.

Jestliže základním soukromoprávním principem je předpoklad, že jmění je vyjádřením schopnosti osoby nabývat majetek,⁹² pak autonomní jmění je autonomní proto, že jeho

⁸⁸ „[...] les biens n'existent qu'au travers de la personne, et les obligations ne s'expliquent qu'au regard du sujet qui s'oblige ou est obligé.“ COHET-CORDEY, F. *La valeur explicative de la théorie du patrimoine en droit positif français*, bod 15.

⁸⁹ Viz PIHERA, V. – RONOVSÁ, K. K některým mýtům a omylům o svěřenských fondech. *Bulletin advokacie*. 2020, č. 7–8, s. 44–45.

⁹⁰ Viz § 102 odst. 1 zák. č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech.

⁹¹ Viz § 93 odst. 2 zák. č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.

⁹² K tomu srov. CORNU, G. *Droit Civil: introduction, les personnes, les biens*. 8e édition. Paris: Montchrestien, 1997, s. 304: „[...] le patrimoine est considéré comme la personne même envisagée dans sa vocation à acquérir des biens.“

existence a integrita je nezávislá na existenci právní osobnosti (fyzické nebo právnické osoby), nýbrž vzniká jako právní následek zvláštního způsobu výkonu vlastnického práva, tj. „odvlastnění“ majetku od osoby a jeho „přivlastnění“ k účelu („*patrimoine d'affectation*“ / „*patrimony by appropriation*“).

Klasické chápání pojmu subjektivních práv je v případě svěřenského fondu nabouráno, protože majetek držený v autonomním jmění nemá vlastníka (není zde subjekt jako nositel vlastnických práv k majetku ve svěřenském fondu). Má pouhého administrátora, kterému náleží pouze zvláštní pravomoci (*pouvoirs/powers*)⁹³ vykonávat vlastním jménem vlastnická práva, která nemají nositele neboli, jsou to práva bezsubjektová.

Analýzu jádra svěřenského fondu proto nelze zužovat na závěr, že ho tvoří majetek vyčleněný pro určitý účel nebo že to, co svěřenský fond charakterizuje, je oddělenost majetkových sfér. Z významového hlediska nelze bagatelizovat rozdíl mezi jměním odděleným a jměním, respektive majetkem autonomním. Majetek ve svěřenském fondu je nejen oddělený, ale je vskutku odosobněný. To je rozhodný zákonný znak, kterým se svěřenský fond profiluje a kterým zákonodárce svěřenský fond jasně diferencoval od jiných institutů, zejména od fundací, pro něž je v českém právu vyhrazena forma právnické osoby.

O svěřenském fondu rozhodně nelze uvažovat ani s odkazem na dosavadní zkušenost s podílovými fondy. Přestože podílový fond nemá právní osobnost, majetek v podílovém fondu netvoří nezávislé vlastnictví. Podobně jako např. v případě substitučního jmění je tento majetek oddělený, ale stále má vlastníka, respektive spoluvlastníky. Není nezávislý, protože zůstává předmětem společného subjektivního vlastnického práva podílníků. Obsah podílového fondu tvoří právě a jen oddělené jmění, které je předmětem spoluvlastnictví. Naproti tomu majetek ve svěřenském fondu – jak je zákonem jednoznačně zdůrazněno – není vlastnictvím obmyšlených a není vlastnictvím nikoho dalšího (srov. § 1448 odst. 3 o. z.).

To, co svěřenský fond nejvíce charakterizuje a odlišuje, je zvláštní režim existence majetku. Jestliže pro nadace a další fundační instrumenty je podle platné úpravy v občanském zákoníku zásadní aspekt právní osobnosti, svěřenskému fondu je inherentní zvláštní a unikátní právní technika, o níž se dá nejvýstižněji hovořit jako o „přivlastnění“ majetku k účelu.⁹⁴

Uvedený příměr dokonale vyjadřuje fakt, že majetek tvořící svěřenský fond není tím, co ve smyslu § 1011 o. z. patří někomu (co někdo jako osoba v právním smyslu vlastní, tedy majetkem, který je vlastnictvím osoby), ale je tím, co doslova „patří“ něčemu.⁹⁵ Je majetkem, který se neidentifikuje osobou jako vlastníkem, neboť od osoby je „odvlastněný“ – na právní osobnosti, respektive na subjektu práva je nezávislý (§ 1448 odst. 2 o. z.).

Nejde pochopitelně o přivlastnění ve smyslu originárního způsobu nabytí vlastnictví. Slovo přivlastnění je zde použito jako český ekvivalent výrazu *appropriation*, jenž se objevuje v anglické verzi textu quebeckého občanského zákoníku v článcích o fiducii⁹⁶ a také v obecnějších ustanoveních určujících základní stavební principy quebeckého majetkového práva.⁹⁷

⁹³ POPOVICI, A. *Trusting Patrimonies*, s. 218.

⁹⁴ SVEJKOVSKÝ, J. – MAREK, R. a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 336.

⁹⁵ LEDERER, V. *Fiducie a svěřenský fond*, s. 28.

⁹⁶ Viz zejm. čl. 1260 a čl. 1261 CCQ.

⁹⁷ Viz čl. 2 al. 2, čl. 302, čl. 911 a čl. 915 CCQ.

Vydeme-li z francouzského znění quebecké úpravy, zjistíme, že tato verze oproti anglickému textu terminologicky důsledněji odděluje na jedné straně přivlastnění neboli okupaci jako způsob, kterým si určitá osoba přisvojuje věc bez pána s úmyslem ujmout se jí a mít ji za vlastní,⁹⁸ a na druhé straně postup, jímž vlastník vyjadřuje úmysl přidělit majetku konkrétní účel a podřídí tento majetek režimu bez vlastníka.⁹⁹

V této souvislosti francouzská verze pracuje s pojmem *affectation* pro označení právní techniky, která je v zákonem stanovených případech uznána za důvod zvláštního způsobu existence majetku, který není nikým vlastněn, nikomu nepatří, ale je vyčleněn ke zvláštnímu použití pro konkrétní účel s vyloučením všech ostatních osob.¹⁰⁰

Cesta k určení místa svěřenského fondu v soukromém právu proto nevede přes úvahy o pozmeněném či rozvolněném chápání právní osobnosti, dovozování existence fiktivního či kvazi subjektu práva, přes sbližování svěřenského fondu s právními osobami apod. Je předdefinována tím, že svěřenský fond a právní osoba (právní osobnost) jsou v občanském zákoníku záměrně postaveny vedle sebe jako dva na sobě nezávislé a rozdílné právní koncepty.

Indikací, že svěřenský fond stojí mimo oblast právnických osob, je jeho umístění v části třetí českého občanského zákoníku. Jde o jednoznačný vzkaz zákonodárce, aby se svěřenským fondem bylo zacházeno jako s institutem absolutních majetkových práv, nikoli jako se strukturou rozšiřující aplikační dosah právních norem o fundacích i na jiná právní uspořádání.¹⁰¹ Takto není pojímána ani fiducie v quebeckém občanském zákoníku, bez ohledu na to, že do úpravy autonomních jmění vznikajících přivlastněním majetku k účelu (*De certains patrimoines d'affectation / Certain patrimoines by appropriation*) jsou vložena také základní ustanovení o quebecké nadaci (čl. 1256–1259 CCQ).

10. Exkurz: vztah fiducie a nadace v quebeckém právu

Systematické propojení pojmu nadace a fiducie (trustu) v quebecké úpravě je ve skutečnosti zdrojem pochybností nad tím, zda se zákonodárce nedopustil chyby v kategorizaci, když soustředil na stejném místě dva instituty, které by neměly být tímto způsobem spojovány.¹⁰² V tomto směru hodnotím jako správné, že český zákonodárce stejnou chybu neudělal.

Znovu se ovšem ukazuje, že bez hlubší analýzy mohou o quebecké předloze vznikat zkreslené představy a z nich vyplývající chybné závěry. Argument, že „v případě quebecké předlohy za sebou úprava fiducie a nadace s právní osobností bezprostředně následují“,¹⁰³

⁹⁸ Viz čl. 914 CCQ ve franc. znění: „Certaines autres choses qui, parce que sans maître, ne sont pas l'objet d'un droit peuvent néanmoins être appropriées par occupation, si celui qui les prend le fait avec l'intention de s'en rendre propriétaire.“

⁹⁹ BRIERLEY, J. E. C. *The New Quebec Law of Trusts: The Adaptation of Common Law Thought to Civil Law Concepts*, s. 383, pozn. 1.

¹⁰⁰ Ibidem.

¹⁰¹ SVEJKOVSKÝ, J. – LEDERER, V. O principech svěřenského fondu, jeho flexibilitě a unikátnosti. *Bulletin advokacie*. 2024, č. 5, s. 40.

¹⁰² „Indeed, one even wonders whether, in grouping the foundation and the trust together, the legislature has not here made a mistake in categorization.“ MACDONALD, R. *Reconceiving the Symbols of Property: Universalities, Interests and Other Heresies*, s. 781.

¹⁰³ Viz RONOVSÁ, K. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1063.

je problematický už z toho důvodu, že jádro úpravy nadace, která má formu právnické osoby, se nachází mimo quebecký občanský zákoník, jak bude vzápětí vysvětleno.

Zařazení pravidel o nadaci (*foundation*) do samostatného dílu týkajícího se autonomních jmění je v quebecké právní nauce hodnoceno jako nesprávné s poukazem na to, že je třeba rozlišovat mezi nadací jako právním institutem a formami, ve kterých se nadace může prezentovat.¹⁰⁴ Podle výslovného znění čl. 1257 CCQ může majetek quebecké nadace tvořit oddělené a nezávislé jmění a v takovém případě se nadace řídí normami použitelnými na fiducii s veřejně prospěšným účelem, pokud pro ni zákon nestanoví některá další specifická pravidla. Anebo může tvořit jmění právnické osoby, ale pak nadace nemá absolutně nic společného s konceptem autonomního účelově určeného jmění.¹⁰⁵ V tomto případě se pro nadaci použijí výlučně zvláštní předpisy upravující tento druh právnické osoby a nacházející se mimo quebecký občanský zákoník.¹⁰⁶

Ze společné úpravy nadací a fiducie ve čtvrté knize quebeckého občanského zákoníku nelze usuzovat, že jde o příbuzné instituty nebo že quebecká fiducie je zformována fundacním právem. Vztah mezi fiducii a nadací v quebeckém právu je takový, že fiducie (za veřejně prospěšným účelem) není ničím jiným než prostředkem realizace nadace, stejně jako jí může být právnická osoba, ale v takovém případě se nadace řídí úplně jinými ustanoveními. Quebecký občanský zákoník stanoví pouze obecný rámec zahrnující rozdílné formy nadací, aniž jsou tím dotčena ustanovení vlastní každé z těchto forem.¹⁰⁷

Rozpaky tedy budí jen způsob, jakým byla ustanovení o nadaci do quebeckého občanského zákoníku začleněna. Není ovšem sporu o tom, že povaha fiducie jako fundamentálního právního institutu nebyla narušena.

Nevidím důvod, proč by v českém soukromém právu mělo být k povahově rozdílným a záměrně od sebe odděleným konceptům právnické osoby na straně jedné a nezávislého vlastnictví majetku přivlastněného k účelu na straně druhé přistupováno jinak, tedy proč by mezi nimi nemělo být důsledně rozlišováno, jsou-li i v systému právní úpravy od sebe striktně odděleny. Zdůraznil-li český zákonodárce charakter fundací jako právnických osob, dal tím najevo, že v našem právu pro fundace připustil právě jen tuto určitou formu.

Systematické zařazení fundací v českém občanském zákoníku v úpravě právnických osob proto není vůbec zavádějící. Pokládám ho naopak za určující a logické, protože odděluje jedinou u nás výslovně uznanou formu fundací (a jejich právní režim) od jiných právních konceptů a forem. Také v českém právu je koncept odděleného a nezávislého vlastnictví dalším možným nástrojem – formou k uskutečnění „vyčleňovacího“ záměru zakladatele.

Znak vyčlenění majetku do účelově určeného fondu ještě sám o sobě neodůvodňuje, aby se na svěřenský fond analogicky aplikovala ustanovení občanského zákoníku o fundacích – právnických osobách a *vice versa*, zvláště pokud český občanský zákoník koncept autonomního vlastnictví jako další možnou formu fundace neoznačil.

¹⁰⁴ BEAULNE, J. *Droit des fiducies*. 3e édition. La Collection bleue. Montréal: Wilson & Lafleur, 2015, s. 110.

¹⁰⁵ *Ibidem*, s. 112.

¹⁰⁶ Nadace jako právnická osoba nemá v quebeckém občanském zákoníku vlastní úpravu, s výjimkou obecných ustanovení týkajících se základní klasifikace právnických osob v čl. 299 an. CCQ. *Ibidem*, s. 113, pozn. 441.

¹⁰⁷ QUÉBEC (PROVINCE). MINISTÈRE DE LA JUSTICE. *Code civil du Québec, Commentaires du ministre de la justice et Loi sur l'application de la réforme du Code civil du Québec (extraits)*, s. 416.

Závěr

Převzetím modelu quebeckého trustu byl český právní řád obohacen o koncept odděleného a nezávislého vlastnictví, který činí ze svěřenského fondu originální právní institut. Názory, které tvrdí, že česká úprava odklonila svěřenský fond od quebeckého vzoru a přiblížila ho k právníkům osobám, jsou neopodstatněné. V první řadě nesledují rozhodnutí přijaté zákonodárcem, za druhé nejsou podloženy věcně správnými argumenty. Primárně vyplývají z předsudečného dojmu, že quebecké a české právo jsou nekompatibilní právní systémy v důsledku působení síly rozdílných právních kultur a tradic.

Provedená analýza potvrdila, že český zákonodárce zvolil pro svěřenský fond stejné výchozí koncepční řešení, které zákonodárce v Quebecu zvolil pro fiducii. Zároveň však také odhalila příčiny, pro něž je v českém soukromém právu poznání podstaty svěřenského fondu komplikovanější a proč svěřenský fond bývá v teorii i praxi subjektivizován, respektive srovnáván s právníkskou osobou. Český občanský zákoník se nevyjadřuje výslovně o přítomnosti práv bez subjektu a na první pohled naznačuje, že práva a povinnosti jsou vždy subjektivní. Svěřenský fond však není subjekt práva a jako právní institut s ambicí být funkčním ekvivalentem trustu není žádným kvazisubjektem ani fingovaným subjektem.

Myšlenka existence autonomního fondu, který vzniká „přivlastněním“ majetku k účelu, není záměrně spojena se založením organizovaného útvaru v podobě právníké osoby nebo jiné entity. Souvisí s vytvořením zvláštního právního uspořádání věcněprávního charakteru, aniž by se však v něčí prospěch zřizovalo subjektivní věcné právo. Hledání právní osobnosti v případě svěřenského fondu, stejně jako třeba v případě věcného břemene nebo svěřenského nástupnictví, tudíž zcela postrádá smysl.

Oddělené a nezávislé vlastnictví je pozitivněprávní pojem, jímž zákon svěřenský fond definuje a zřetelně odlišuje od fundací i dalších forem právníků osob. Není možné ho ignorovat. Ze svěřenského fondu činí fundamentální právní koncept, jakým je trust v tradici *common law*.

Zvýšený důraz kladený na identifikaci odděleného a nezávislého vlastnictví jako základního stavebního prvku svěřenského fondu proto není projevem nepřiměřeného doktrinnálního dogmatismu a nebrání nalézání v praxi akceptovatelných a obhajitelných řešení. S pomocí jeho správné interpretace lze mimo jiné např. racionálně vysvětlit, proč smlouva uzavřená správcem na účet svěřenského fondu je platná, i když zde není dlužník – subjekt práva se způsobilostí se právně zavazovat.

Svěřenský fond a fundace jsou po vzoru quebecké úpravy koncipovány jako samostatné a nezaměnitelné právní instituty. Tomu také odpovídá, že právní úprava svěřenského fondu v části třetí občanského zákoníku je svébytná, relativně komplexní a soběstačná. Nepředpokládá, že bude cestou analogie doplňována, a tím na úkor právní jistoty dezorganizována aplikací dalších, nesourodých pravidel. Je navržena tak, aby sama zabezpečila efektivní fungování svěřenského fondu se zohledněním jeho specifík, nikoli tak, aby byla ohýbána k ospravedlnění předem požadovaných výkladových cílů.

A Trust Fund and How Not To Deform It in the Light of Other Legal Structures

Vít Lederer

Abstract: In Czech legal theory and practice, there is a tendency to associate a trust fund with foundations and to apply the rules of the Czech Civil Code governing foundation structures on questions regarding the operation of a trust fund. To support this approach, the argument is usually given that the Czech legislator has adopted the text of the model regulation of fiducie from the Quebec Civil Code, but constructed the trust fund on a different conceptual basis. But actually, the Czech Civil Code and the Civil Code of Quebec are codes governed by identical ideological and organizational principles. It has been pointed out that the concept of „ownerless property“ is unknown to Czech private law built on legal traditions of Roman and Austrian law. In fact, the concept of patrimony by appropriation was identically felt as a radical novelty in Quebec when introduced into its positive law. The Quebec law and the Czech law follows the same fundamental principle that a patrimony is connected with a person and that each person has only one patrimony which is indivisible. In the light of a comparative study concerning similarities and distinct features respectively, between the Czech trust fund and the trust in Quebec, it is particularly necessary to reject as misleading the conclusion that the Quebec trust is principally an institution of contractual nature.

Keywords: trust fund, fiducie, patrimony by appropriation, rights without holders, foundation